

Möte med Klas Torstensson

Vårens tonsättare i Berwaldhallen är Klas Torstensson. Han är bosatt i Holland och ett välkänt namn utomlands med beställningar från de stora institutionerna.

I Berwaldhallen framförs orkesterverken *Polarhavet* och *Fastlandet* liksom operan *Expeditionen* om Andréés luftfärd. Operan har aldrig framförts sceniskt men ändå mött stort gehör och framförts i konsertform ett flertal gånger. Fascinationen för is och sublimerad hemlängtan är gemensamma teman i alla tre verken.

Klas Torstensson svarar på telefonen hemma i Haarlem. Rösten är vänlig, först avvaktande, sedan intensiv när han börjar tala om sin musik. Jag har precis lyssnat på cd-inspelningen av operan *Expeditionen* som gjordes i samband med den konsertanta urpremiären på Holland Festival 1999 och slagits av hur bildrik och teatral musiken är. Varje scen framstår glasklart i öronen. Sprickande is, väntan, längtan, kyla, dödsskräck, storslagna avsked från hyllande folkmassor, en militärorkester, en luftballong som svävar.

– Jag har alltid varit visuellt inställd. Fram till 14 års ålder ville jag bli målare och när jag först kom till Holland på 1970-talet började jag även studera konst. Men musiken var och förblev min passion. Hemma i farföräldrarnas hem i Gamleby i Småland hittade han som 8-9-åring boken *Med Örnen mot Polen* om Andréés olyckliga Nordpolsexpedition. Klas Torstensson fascinerades av berättelsen om männen som dog på isen och har sedan dess uppehållit sig vid ämnet i flera verk. 1986 kom multimediaverket *Barstend IJs* med inslag av inspelade isljud och 1994 *Den sista dagboken* för recitator och kammarensemble som bygger på Andréés dagboksfragment. Efter operan *Expeditionen* har de ödsliga polartrakterna dykt upp igen i orkesterverket *Polarhavet*.

Vi pratar vidare om musikens bildriktighet och collageteknik och Klas Torstensson nämner termen "bruitage" som han översätter som "ljuddekor".

– Tonspråket i den nya musiken i Holland på 1990-talet var sobert och präglades av stränghet. Jag ville göra tvärtom och vara expansiv och mångfacetterad, precis som livet självt. Operan handlar om liv, kärlek, död. Det går inte att beskriva utan starka färger.

Arbetet med operan tog 4-5 år och var en beställning av Holland Festival och GöteborgsOperan. Efter att Torstensson arbetat i 3 år hoppade GöteborgsOperan av, en uppseendeväckande händelse som fick ett juridiskt efterspel med skadestånd.

– Mitt i striden blev jag pappa för första gången. Jag drog barnvagn vid dynerna utanför Haarlem. Det var omvälvande.

Kvar fanns möjligheten att framföra verket konsertant.

– Under slutarbetet visste jag att operan inte skulle framföras sceniskt och jag kompenserade bortfallet genom att göra det akustiska rummet tydligare. Jag fick vara min egen regissör.

Texten i *Expeditionen* är sammanställd av tonsättaren och består av utdrag ur brev och dagböcker från Andréé-expeditionens medlemmar, förutom Andréé, Fraenkel, Strindberg och hans fästmo Anna.

– Ingenting är tillagt, librettot innehåller bara ord som fanns i källorna, jag var väldigt sträng mot mig själv.

Hur påverkar det din musik, att du själv står för texten?

– Det är lätt för mig att gå till textförfattaren och be honom ändra för att det ska passa musiken. Han och jag är ju samma person. Arbetet med texten ger också musiken en historisk identitet. Utan att använda musikaliska direktcitat, präglas tonspråket automatiskt av ämnet. Annas avsnitt kan ge associationer till svensk nationalromantik, Pettersson-Berger kanske...

– Den kreativa processen är komplex. Jag skriver långsamt, 30 minuter musik per år. Under researcharbetet, som kräver en annan slags kreativitet, kan en idé om helheten plötsligt väckas.

Hur ser du på verket i dag?

– Expeditionen har betytt otroligt mycket. Verket sammanfattade allt jag gjort innan och öppnade upp mot ett nytt tonspråk. Man kan säga att mina tidiga verk gick i nyanser från vitt till svart, efter operan arbetar jag med hela färgskalan.

– Just nu skriver jag en violinkonsert för Jennifer Koh som ska vara klar 2010. En violinkonsert med melodier hade förmodligen varit otänkbar utan erfarenheterna med operan.

Hoppas du på ett sceniskt framförande?

– Självklart. Samtidigt är jag osäker på om jag skulle klara av att lämna ifrån mig partituret till en regissör. Jag har ju själv en så tydlig visuell bild av hela verket.

Katarina Aronsson
Redaktör vid Kungliga Operan
Frilansproducent på P2